

TIPHOLISI TA 'VUHLERI

SWA TIPHOLISI

Manghenelo

Eka nkarhi wa sweswi SABC yi karhi ku langutisia Tipholisi (Matirhiselo) ta Vuhleri ta koporasi. Vayingiseri ni vatihi hi vona vo sungula vo hlawuleka va nga ni kutsakela eka SABC naswona xibukwana lexi xi lulamiseriwe ku va xi olovisa ndlela yo va va nghenela eka mafambiselo ya endlelo leri. Xibukwana lexi xi nyika nkatsakanyo wa Tipholisi ta Vuhleri bya nkarhi wa sweswi hi ndlela yo nyika xivumbeko xa Swivutiso-ni-Tinhlamulo, xi tlhela xi hlawula timhaka to karhi ta mburisano leti nga ta kambisisiwa. Timhaka leti ta mburisano a ti hlawuleriwanga ku va ti khumisa ni ku sivela mburisano hikwalaho miehleketo hi minsinya hinkwayo ya tipholisi ya amukeriwa.

Tipholisi ta Vuhleri to helela ti kumeka eka webisayiti (xivandla xa mahungu) ya SABC, sabc.co.za, kumbe eka tihofisi ta SABC.

Masungulo

X: Hikwalaho ka yini SABC yi ri na Tipholisi ta Vuhleri?

Hi ku landza Xiyenge 6(5) xa Nawu wa Vuhaxi (lowu wu nga cinciwa), SABC yi fanerile ku hluvukisa tipholisi leti ti nga lulamisiwa ku vona leswaku ti fambelana ni Nawu wa Matikhomelo (Code of Conduct) wa ICASA, swiboho swa mpfumelelo swa Koporasi, na Swiletelo swa Nawu. Tipholisi leti ti fanela ku va ti katsa pholisi ya vuheri bya mahungu, na tipholisi ta ku endliwa ka minonganoko, swa xikaya, swa dyondzo, ntirho wo katsa hinkwavo ni ndlela yo fikelela, swa ririm, ni swa vupfumeri.

X: Xana hi wihi ntirho wa Tipholisi ta Vuhleri?

Xikongomelo xa tipholisi leti i ku pfuna lava va hlelaka ku kanelia timhaka to karhata ta vuheri ni swifikelelo, ku endla leswaku minonganoko leyi tikombaka yi ri ni nkoka ni ku nyanyula - naswona eka minkarhi yin'wana yi kota ku vanga nkanetano - yi kota ku endliwa, swi ri karhi swi koteke ku hlayisa mikuva ni vuheri bya xiyimo xa le henbla. Leswi swi fanelaka hileswaku tipholisi ti nyika rimba leri ha rona vatihi va ka SABC va kotaka ku teka xiyimo xo karhi hi vundzeni lebyi paluxiwaka eka tindlela ta hina to hambana to haxa.

X: Xana tipholisi leti ti fanele ku tirhisiwa ntsena eka Rhadiyo na Thelevhixini?

E-e, tipholisi leti ti khumbhana na vundzeni bya hinkwaswo swa SABC, ni le ka mintirho ya vayingiseri va laha tikweni ni va matiko. Ti khumbha mintirho hinkwayo, a ti siyi nchumu hambi mahungu ya famba hi rhadiyo kumbe thelevhixini, online (hileswaku hi ndlela ya inthanete), hi SMS kumbe hi rinqingho ra sele, yo huma eka ndzhawulo wa SABC kumbe khamphani leyi tiyimeleke.

X: Xana ntirho wa Tipholisi ta Vuhleri hi wihi naswona hikwalaho ka yini?

Nawu wa swa Vuhaxi wa 1999 (lowu wu nga cinciwa) wu lava leswaku SABC yi hluvukisa leswi landzelaka:

- i. Pholisi ya vuheri bya mahungu
- ii. Pholisi ya ku endliwa ka minonganoko
- iii. Pholisi ya leswi haxiwaka swa xikaya

- iv. Pholisi ya swa Dyondzo
- v. Pholisi ya ntirho lowu khumbhaka hinkwavo na ku fikelela ka hinkwavo
- vi. Pholisi ya Ririm na
- vii. Pholisi ya swa Vupfumeri

SABC yi hlawule ku katsa hinkwaswo leswi swi nga laha henhla eka Tipholisi ta Vuhleri ta nkarhi wa sweswi. Naswona, ku na xiyenge lexi xi hlamuselaka Vurhumiwa bya Koporasi, lebyi byi katsaka Mongo wa Risima (Nkoka) ra Vuhleri bya SABC, Nawu wa Vuhleri na Vuhleri byo hundzisela ehenhla.

Naswona, tipholisi ta vuheri ti nyika vurhumiwa eka swiyenge swo karhi ku va swi hluvukisa tipholisi leti langutisaneku ni timhaka to karhi loko ti humelela, hikwalaho ka leswi xiyenge xa Mahungu & Timhaka ta Sweswi xi hluvukise tipholisi tin'wana kambe leti ti landzelaka leti ti nga amukeriwa hi Huvo ya SABC:

- Swiletelo swa pholisi hi tlhelweni ra matirhiselo ya vabumabumeri ni vaxopaxopi
- Pholisi hi vuhambya minkosi ya ximfumo
- Pholisi yo haxa hi ndzinganano hi nkarhi wa minhlawulo ya laha tikweni

X: Hikwalaho ka yini SABC yi langutisia Tipholisi ta Vuhleri?

Tipholisi ta Vuhleri ti vula leswaku tipholisi ti fanela ku va ti tshama ti ri karhi ti langutisiswa hi minkarhi. Naswona, hi mpfhuka Tipholisi ta Vuhleri ti sungurile ku va ti tirhisiwa hi 2004, mbangu wa vuhambya wu cincile hi ndlela yo karhi ya ntikelo leyi yi nga tisa ku hundzuluka loko ku endliya swifikelelo kumbe swiboho eka vundzeni – leswi swi ni swivangela swo karhi eka tipholisi ta vuheri naswona vulangutisisi byi fanela ku tiyisisa leswaku Tipholisi ta Vuhleri ti paluxa nhluvuko lowu, kasi hi tlheloi ti va ti ri karhi ti pfumelela leswaku vatirhi va tiya va ha kota ku tirha eka mbangu lowu va pfumelelaka ku fikelela vurhumiwa bya Vuhaxeri bya Hinkwavo.

X: Xana vulangutisisi lebyi byi endlisiwa kuyini?

Tipholisi to sungula ti fikeleriwe endzhaku ka mburisano lowu wu nga heta tin'hweti tinyingi; ku langutisia loku na kona ku ta landzelela maendlelo yo fana na lawa – vatirhi va SABC kun'we ni vayingiseri va tiko va ta nghenela

mburisano lowu hi ntamu. Mburisano ni vaakitiko wu ta endliwa eka xifundzankulu xin'wana ni xin'wana kasi vayingiseri va hina na vona va ta kuma nkahi wo nghena eka minonganoko ya rhadiyo, thelevhixini hi ku tirhisa mburisano wa vuhamaxi ku fana ni facebook kun'we ni website ya SABC.

Vutivi bya malembe bya SABC xikan'we ni tipholisi ta Vuhleri ta nkahi wa sweswi na swona swi ta engetelela ku twisia ntirho wo langutisia ku fana ni tidyondzo to huma eka vahaxeri van'wana va vanhu va tiko, vunyingi bya vuhamaxi lebyi byi na Tipholisi ta Vuhleri ni Vuleteri lebyi byi nga tshamiseka.

Vulangutisisi: Tin'wana timhaka to angarhela

Ku tirhisiwa:

Ekusunguleni ka ntirho wo langutisia, ku vilela ku boxiwile hi mayelana ni ku va ku tshama ku ri karhi ku tirhisiwa Tipholisi ta Vuhleri laha SABC. Hikwalaho, swa fanelia xana ku va ku katsiwa milawu yo karhi eka tipholisi ta vuhamaxi ku tiyisisa leswaku milawu ya landzeleriwa naswona yi tirhisiwa hi mfanelo eka vandla hinkwaro?

Nkanetano exikarhi ka Mali yo huma eka swa Mabindzu/Vuhaxeri bya Vanhu va tiko:

Hi ndlala leyi nga tolomelekangiki eka muhaxeri wa vanhu va tiko, SABC yi kuma vunyingi bya mali ya yona eka swa mabindzu - ngopfungopfu yo huma eka migingiriko ya vunavetisi ya ntoloveloo. Leswi swi vula leswaku SABC yi khoma ku tika hikuva yi fanelia ku kota ku kongomana yoxe ni mitlhontlo yo fikelela vurhumiwa bya yona byo haxela vanhu va tiko kuri leswaku vunyingi bya mitlhontlo leyi byi kongomane ni ntirho wo endla swifikelelo swa vuhamaxi. Tipholisi ta Vuhleri tona a ti humeli ehandle ti veka erivaleni nkanetano lowu wu nga vaka kona wu vangiwa hi ku korhokela van'wamabindzu na leswi swi laviwaka hi vaakitiko.

- xana ti kona tindlela leti ha tona tipholisi ti nga fikelelaka leswi?

Nhluvukiso wa swa Xithekinoloji:

Xa ntikelo swinene eka vayingiseri - lexi nga kongomana ni swa nhluvukiso wa xithekinoloji, loko hi ya hi swa tipholisi ta vuhamaxi, i:

- Ku ndlandlamuka (ni ku ya emahlweni hi ku kula) ka swihaxi swa vaakitiko.
- Kucinca loku ku taka ku suka eka nhlanganiso wa vuhamaxi bya analogo

(analogue) ku yiwa eka nhlanganiso wa vuhanxi bya dijithala (digital).

Tibulogo, na timakhurobulogo, timhaka to huma eka vaakitiko ni nhlanganiso wa vaakitiko hi swona swihaxi swa vaakitiko leswi swi tisaka kuvilerisa lokukulu eka Tipholisi ta Vuhleri naswona, eka sweswo, ku na swivandla swa mune leswi swi lavaka ku kamberiwa hi tlhelweni ra Vuhleri.

Vulangutisisi:

- Ku tirhiswa ka swihaxi swa vaakitiko leswi swi kumekaka swi nyika vanhu mahungu. ngopfungopfu eka vandla ra mahungu. Mhaka leyi yi nga xopaxopiwaka kambe eka Xiyenge xa Mahungu ni Timhaka ta Sweswi xa Tipholisi ta Vuhleri
- Ku tirhiswa ka nhlanganiso wa swihaxi swa vaakitiko hi vatirhi va SABC va ri eka xiymo xa vona vinyi. Swi ta fanelu ku va ni ku hambanisiwa exikarhi ka vatirheri va SABC lava vuvona byi songeneke ngopfu ni swa ntirho ni lava vuvona byi nga songanangiki na swona.
- Ku tirhiswa ka swa vuhanxi bya SABC ku tlakusa swa vandla ra swihaxi swa vaakitiko na kona ku lava ku langutisisiwa hi vuntshwa.
- Vufambisi byo vundzeni byo huma evanhwi. ku fana ni ku boxa leswi nga riki swinene hi variwana hi ndlela yo tirhisa tibulogo ta matluka ya webe.

Hambileswi mbangelo wa Digital Terrestrial Television (DTT) wa ha ta twiaka. wu ta cinca swinene vundzeni bya thelevhixini eka nkarhi lowu wu taka. Ku engeteleka ka matimba ya moya (bandwidth) ku ta pfumelela vuhanxi bya tichanele to hlaya. leswaku ku endliwa mpimanyeto ku vona loko ku engeteleka loku ka ntalo ku ta va ni xivangelo eka Tipholisi ta Vuhleri. Ku khanguriwa ka DTT nakona ku kucetela pholisi na vulangutisisi byo risa lebyi faneleke byi tekeriwa enhlokweni loko ku tirhiwa hi tipholisi.

Tipholisi ta nkarhi wa sweswi: Vurhumiwa

X: Xana hi wihi mongo wa swa risima swa vuhleri bya SABC?

Ndzinganano – SABC yi nyika vanhu hinkwavo minonganoka, hi tindzimi hinkwato ta ximfuma, yi tlhela yi tlakusa ku fikelela ka hinkwavo eka mintiho ya yona hinkwaya.

Ntshunxeko eka swa Vuhleri – SABC yi fumiwa hi Chata ya Koporasi, leyi yi hlaysaka

ntshunxeko wa vurunguri, vutumbuluxi na ku endlika ka minonganoko exikahi ka vatihia va koporasi, ni ntshunxeko wa mianakanyo lowu siheleriweke hi vumbiwa.

Vuaki bya Tiko - SABC yi tiphina hi nkhuu wa Afrika Dzonga wa vutifiti ni ndzhavuko, yi thela yi nyika vaakitiko mahungu lawa va ya lavaka ku endlela leswaku va kota ku nghanela eka ntirho wo aka xidemokirasu xa hina.

Tinxakanxaka - SABC yi kombisa tindzimi to hambarahambana ta Afrika Dzonga, ndzhavuko, swifundzankulu ni vanhu eka minonganoko ya yona.

Vuximi bya Vanhu - SABC yi xixima xiyimo xo xiximeka xa bya vaakitiko va Afrika Dzonga, yi thela yi va kombisa hi ku hambarahambana ka vonq, naswona a yi tihiyi riimi kumbe swifaniso leswi swi kombetaka maeleketele maniwe kumbe mavonelo ya rinyadzo hi tinxaka tinwana, mindzhavuko ni rimbewu hi vanhu va laha Afrika Dzonga.

Vutihlamuleri - Loko va ri karhi ku endla ntirho wa vona, vafambisi ni vatihia va SABC va ni vutihlamuleri eka Huvo ya SABC, yi nga yona yi nga tlhandlekiwa ntirho wo vona leswaku koporasi yi landzelela swiletelo swa Chata.

Ku va erivaleni (Transparency) - SABC yi tiyisisa leswaku minsinya ya ntiyiso, yo veka erivaleni yi rhangela emahlweni vuxaka bya yona ni Lava va nga ni Xiave, ku tsakela, vaxaviseri ni vanhu va laha tikweni.

X: Hikwalaho ka yini ku laveka mongo wa swa risima eka swa vuheri

Swa risima leswi tshahiweke eka leswi swi nga eka Vumbiwa — ku katsa ni nhluvukiso wa swa tiko, vun'we, ku hambarahambana, ku kala xihlawuhlawu, ku kala ku hlawula hi rimbewu, xidemokirasu ni ku xiximeka ka vanhu — swi yimela swilo leswi vukarhiwaka hi vanhu va Afrika Dzonga ku va swi ri ni ntikelo. Swi hlanganisa tipolitiki, swiyimo, tinxaka ta vanhu, ku hambana ka rimbewu, naswona, hambileswi ha ha riku ekusungulenka phurojeke ya ku hluvukisa tiko, hiswona leswi swi hi tiyisaka hi ri tiko. Kutani eka muhaxeri wa vanhu va tiko swi fanela ku vumba masungulo ya tipholisi ta vuheri bya vona.

Vulangutisisi: Risima ra swa Vuhleri

- Xana swilo leswi swa risima swa ha laveka eka vuheri bya vanhu va tiko loko hi langutisane ni mbangu wa tiko leri ri hluvukaka?
- Xana swi kona swa risima leswi swi nga rivariwa kumbe swinwana swa risima swa sweswi leswi fanelaka ku susiwa kumbe vundzeni bya kona byi fanelaka ku hundzuluxiwa switsanana?
- Ku katsa eka swilo leswi swi nga longoloxiwa laha henhla, swa fanela leswaku

misinya leyi yi xopaxopiwa yi endliya ku va yi tirhiseka

X: Xana Nawu wa Vuhleri i yini?

Nawu wa Vuhleri wu tumbuluxiwe hi Huvo ya SABC hi lembe ra 1993 kutani wu langutisisiwa leswaku wu endla xiphemu xa Tipholisi ta Vuhleri hi 2003. Nawu lowu wu hume eka Mongo wa swa Risima naswona wu langutisisiwa hi 2003, wu tekele enhlokweni nhluvukiso wa nawu lowu nga landzela hi nkarhi walowa. Eka xiymo xa wona hi nkarhi wa sweswi Nawu wa Vuhleri wu na swivulwana swa khume na ntlhanu, nhungu wa swona wi kongomane ni ntirho wa Mahungu ni Timhaka ta Sweswi, ntsevu wu tirha ni tinxaka hinkwato kasi timbirhi ti kongomane ni ku endliya ka minonganoko. Timhaka leti ku vulavuriwaka hi tona eka Nawu ku tlhela ku vulavuriwa hi tona eka swiyenge leswi swi khumbhekaka swa Tipholisi ta Vuhleri.

X: Swi vula yini ku hundzisela eka lava va nga ehenhla?

Ku hundzisela eka lava va nga ehenhla swi vula leswaku vahleri va tihlawulela ku hundzisela eka valanguteri va vona swiboho swa vuheri leswi va nga titshembiki eka swona. Loko swo endlaka hi nkarhi wa vuhambya nonganoko kumbe hi nkarhi wo fambisiwa, kumbe swi endlaka leswaku muhleri loyi a nga muendli wa nonganoko kumbe muhleri loyi a lerisaka va kuma ku tikeriwa kumbe ku kanakana swin'wana, va fanele ku swi hundzisela eka mulanguteri wa vona leswaku a va letela. Ndlela leyi yo hundzisela ehenhla yi nga ya yi ya fika eka Murhangerinkulu wa Ntlawa (CEO), loyi a nga eka xiymo xa hosii ya vahleri. SABC yi teka ku hundzisela ehenhla ku ri nchumu lowu wu kurisaka hinkwavo, ni ku va kondletela hi ndlela leyi hluvukisaka vatirhi hinkwavo lava va nga eka ntlawa lowu. Leswi a swi endleriwi ku susa ntirho wo teka swiboho wu hundziseriwa ehenhla; kambe, loko swi laveka, swi fanele ku seketela ntirho wa vuni'we eka ku teka swiboho ni nhlangano eka vutihlamuleri bya vuheri - ngopfungopfu loko va kongomane ni swiboho swo tika - ni ku tshikelela mpfunano wa ku tshembeka ka koporasi na ka vahleri. Ku hundzisela ehenhla a swi endleriwi ku arisa vutumbuluxi ni vuhambya minonganoko leyi vangaka nkanetano kambe byi ri ni nkucetelo; ntiyiso hileswaku swi kongomisiwe eka ku pfumelela ku endliya ka minonganoko ya muxaka lowu ku ri karhi ku hlayisiwa xiymo xa le henhla xa mikhuva leyinene ni xiymo xa le henhla xa vuheri.

X: Xana swi kona swin'wana leswi swi faneleke ku hundziseriwa ehenhla?

Ti kona timhaka tin'wana leti loko ti ri karhi ti tirhiwa hi vahleri ti fanelaka ku va ti hundziseriwa ehenhla. Swikombiso swi nga katsa ku vutisetela swigevenga ni vanhu lava va laviwaka hi maphorisa, ni ku komba hi ndlela yo tsakisa vanhu swilo leswi nga tekiwa hi tikhamera to tumbetiwa. Ku ni ntsengo wa swikombiso swa khumemune leswi swi nga xaxametiwa eka tsalwa ra Tipholisi ta Vuhleri, leswi swi bohaka ku va swi hundziseriwa ehenhla.

Langutisisa: Nawu wa Vuhleri & Ku hundzisela Ehenhla

- Xana swi fenerile ku veka nawu wa leswaku swi ta fanela ku va swi boha rini ku hundzisela ehenhla naswona. loko swi fenerile xana swilaveko leswi swi nga xaxametiwa eka Tipholisi ta Vuhleri swi lulamile kumbe ku ni swilo leswi faneleke ku va swi engeteriwa kumbe swi susiwa eka nxaxameto?
- Xana swi tshamisekile leswaku Murhangerinkulu wa Ntlawa a va Hosi ya Vahleri. naswona loko swi nga ri tano i mani loyi a nga ta teka vutihlamuleri bya Vundzeni bya Vuhleri. naswona swi fanela ku endliwa hi ndlela yihi?

Tipholisi ta Nkarhi wa sweswi: Ku endla minonganoko

X: Xana hi tihu tipholisi na swilaveko swa swipimelo swi fumaka minonganoko ya vundzeni bya mahungu ya SABC?

- Chata
- Mongo wa swa Risima eka Vuhleri bya SABC
- Maendlelo eka Nawu wa Vuhleri wa SABC
- SABC yi boheka ku landzelela swipimelo swa ntirho. Nawu wa Matikhomelo wa Vahaxi. lowu wu fambisiwaka hi BCCSA
- SABC yi boheka ku landzelela swipimelo ni milawu ya mpfumelelo wa ICASA.

X: Xana yi kona misinya leyi yi letelaka ku endliwa ka minonganoko ya SABC?

Mavonelo ya SABC eka swa ku endliwa ka minonganoko ya leteriwa hi minsinya leyi yi landzelaka:

- Minonganoko yi seketeriwa hi mongo wa swa risima wa vuheri eka SABC.

Leswi swi ni nkucetelo eka ntswalo, vuleteri ni ku kumeka ka minonganoko hinkwayo ya yona

- SABC yi tiyimisela ku nyika vuviki lebyi anameke bya mahungu, swa dyondzo ni ku tsakisa eka tinxaka to hambana ni swivumbeko laha ku nyikiwaka un'wana na un'wana swin'wana swo tsakisa eka wun'wana nkarhi.
- SABC hikuva ku ri ntirho wa yona ku va muhaxeri wa vanhu va tiko, swa fanelo ku va yi kucetela ku hluvukisiwa ka vupaluxi bya leswi nga swa Afrika Dzonga. Hikwalaho, yi kombisa vuswikoti bya vanhu va Afrika Dzonga, ku seketela swa ndzhavuko, ni ku kongomisa eka ku tumbuluxa minonganoko leyi yi tikombaka leswaku i ya laha Afrika Dzonga.
- SABC yi kongome ku va yi komba vaakitiko va Afrika Dzonga ta xiyimo xa vona xo va vaaki va misava hinkwayo, ni ku va tisela swo saseka hi ku hetiseka swa minonganoko leyi humaka emisaveni hinkwayo.
- Hi ku ya hi matimu ya hina, ni leswaku Afrika Dzonga i xiphemu xa Afrika, SABC yi swi teka ku va vutihlamuleri bya yona ku tiyimisela ku va muyimeri wa Afrika na mahungu ya Afrika hi ndlela leyinene ni hi ku anama.
- Ntshunxeko wa mianakanyo wu le makorhweni ya mbilu eka minonganoko ya SABC.

X: Hikwalaho ka yini swi fanerile ku va hi nyika nkarhi wo ringanelo ku lemukisa valangutisi hi swa vundzeni bya minonganoko ya hina?

Ntirho wo longoloxa hi vukheta ni ku nyika nkarhi lowu kongomeke hi mfanelo kumbe vuleteri swi nyika vanhu nkarhi wo hlawula va ri ni vutivi hi leswi va navelaka ku swi twa ni ku swi vona. Maendlelo lawa a ma hambukanga ni switsongo ni vutihlamuleri bya SABC bya vuhleri, kambe ya tiyisa ntoloveloo wo xixima ntshunxeko wo paluxa mianakanyo, ni mfanelo wo kuma ni ku nyika mahungu.

X: Xana hi yahi mimfungho yo hambanahambana leyi hi yi tirhisaka ku komba switsundzuxo?

Nawu wa Matikhomelo wa Vahaxi wu boha leswaku vayingiseri va leteriwa swi va erivaleni eka vayingiseri leswaku va ta kota ku tihlawulela va ri ni vutivi hi leswi va navelaka ki swi twa ni ku swi vona; kumbe ku pfumelela vana va vona ku swi vona kumbe ku swi twa. Leswi swi katsa swipimo swa malembe (13, 16,

18), ni mimfungho ya swa vundzeni – vukari (V); vupaluxi bya swa masangu (S); mabunyu (N); ririm i ra nhlamba, ku katsa na ku pfumala ku xixima (L); ni ku langutela ehansi (P).

X: Hikwalaho ka yini minonganoko yi haxa tinhlokomhaka ta swa vakulukumba exikarhi ka vusiku?

Nkarhi wo hlawuleka wa zivuko kumbe hlaluko (21:00 - 05:00) i nkarhi lowu endzhaku ka wona hi switsongotsongo thelevhixini yi nga sungulaka ku komba minonganoko ya vakulukumba. Ku nga se fika nkarhi lowu wa hlaluko, leswi swi nga lulamelangiki vana, a swi kombiwi. Nkarhi lowu wa hlaluko wu le hansi ka Nawu wa Matikhomelo wa Vahaxi kasi kutlula ka nawu lowu ku hundziseriwa eka BCCSA ku va yona yi ahlulaka.

X: Xana wu kona nkarhi wa hlaluko eka rhadiyo?

Hambileswi Nawu wa Matikhomelo wa Vahaxi wu nga boxiki nkarhi wa hlaluko wa rhadiyo, SABC yi landzela mavulavulelo lawa ya nge switichi a swi nge haxi timhaka leti ti nga lulamelangiki vana eka nkarhi lowu vana va nga vaka va ri vunyingi bya lava va yingiseleke vuhamxi. Xikombiso, switichi swi fanela ku tiva leswaku vana swi nga endleka ku va va yingisela rhadiyo loko va yisiwa ni ku vuya hi le xikolweni.

X: Ndzi endla yini loko nongonoko wu ri ni leswi swi pfumalaka vuxiximi?

Nawu wu vula leswaku ririm i ra nhlamba, ku katsa ni leswi pfumalaka vuxiximi ni swin'wana swa vupfumeri leswi tshimbitelaka van'wana, a swi fanelanga ku tirhisiwa eka minonganoko ley i yi nga kongomisiwa eka vana. Ku yisa emahlweni, ririm i ra vuntswaka leri ri nga amukelekiki a ri fanelanga ku va ri tirhisiwa nkarhi wa hlaluko wu nga se fika eka thelevhixini, kumbe eka minkarhi ley i nhlayo ya vuyingiseri bya vana yi nga vaka yi yimeriwe ku va ehenhla.

Pholisi ya ku endla Minonganoko ya SABC yi amukela leswaku hambileswi swo kala ku xixima swi nga hundzuka swa ntolovelu ni le ka ririm i ra siku ni siku, naswona swi nga ntolovelu eka thelevhixini, swi khunguvanyisa vunyingi bya vahlaleri. Hikwalaho SABC yi ringeta swinene ku nyika xitsundzuxo xa mfungho wa "L" loko ku ri ni leswi swi kalaka vuxiximi; leswi swi endleriwa ku hunguta ku karhateka eka vayingiseri lava va nga khunguvanyekaka. Swiletelo leswi swi

landzelaka swa BCCSA na swona swa tirhiseka:

- Loko swi ta eka ntango kumbe mahungu ya swa ntiyiso handle ka loko ku ri na leswi swi nyanyisaka, ku vulavula swa hava hi vito ra Xikwembu swi nga endliwa eka tifilimi ta tinhlokomhaka (feature) leti ti kombiwaka endzhaku ka ku pela nkarhi wa hlaluko hi swimunuhatwa kumbe vanhu lava va kombiwaka eka vuhami, ntsena loko ku nyikiwile xitsundzuxo hi swa ririm, ni xitshimbiso xa malembe hilaha swi faneleke. • Hinkarhi lowu ndyangu wu languteke marito lawa ma fanela ku susiwa hilaha swi kotekaka hakona. Ku ma tirhisa ku tlula mpimo a swi amukeleki • Laha vaviki va tirhisaka ririm ro tano hi ndlela yo biha eka vayingiseri – hambiloko nkarhi wa hlaluko wu hundzile – swi tekiwa kuri ku tlula Nawu.

X: Xana pholisi yi vula yini hi matirhiselo ya hina ya ririm eka minonganoko?

Muhaxeri wa vanhu va tiko i xihlovo xo hlawuleka xa timhaka ni swa vutshila ni ndzhavuko, kasi swi nga kucetela xiyimo ni swa risima hi matirhiselo ya byona ya ririm. Hikwalaho SABC yi fanela ku va yi hlayisa xiyimo xa le henhla xo tshembeka mayelana ni matirhiselo ya ririm. Swiletelo hi leswi swi landzelaka: • Ririm ri nga tirhiseri ku va ri ri ni matimba yo tshukisa ntsena • Ririm ro biha ri nga tirhisiwi ntsena-ntsena • Ku nga ri ku tshimbisa ku tirhisiwa ka ririm ro biha eka minonganoko, kambe ku ri ku pfumelela loko ntsena swi vhikeka hi ku ya ni matirhiselo yo karhi naswona swi vonakala swi hlamuseleka • Matirhiselo ya ririm ma fanela ku va ma tekela enhlokweni leswi swi nga khunguvanyisaka va swa vupfumeri.

X: Xana pholisi ya SABC hi yihi hi mayelana ni swa xihiawuhlawu eka lava vo tsoniwa?

SABC yi amukela leswaku mintlawa ya vanhu vo tsoniwa yi tala ku titwa yi tekeriwe ehansi, ni leswaku i ntirho wa muhaxeri wa vanhu va tiko ku engetelela ku va swiphemu leswi swa vayingiseri swi fikelerisa ntirho ni minonganoko ya swona naswona swi tiyisisa leswaku mavikelo ya minonganoko eka vanhu lava va tsoniweke ma lulamile, i manene. Kutani SABC yi khoma hi xichavo vanhu vo tsoniwa eka ku endla minonganoko ya yona naswona hi tiyimiserile ku kombisa leswi swi yelanaka ni vutsoniwa hi ndlela leyi yi nga nyanyisiki mavonelo yo onha yo biha hi lava va tsoniweke. Hitlhelo hi tiyimiserile ku ringeta tindlela to ndlandlamuxa ku fikelela ka hina eka vanhu vo tsoniwa. Lomu swi endlekaka,

naswona hi ringeta hi ntamu ku tirhisana ni vanhu lava va nga tsoniwa eka matshalatshala lawa.

X: Xana SABC yi endla yini hi mayelana ni vukari lebyi byi kongomisiwaka eka vavasati?

Tipholisi ta Vuhleri ta SABC ti hlamusela hi ku kongoma leswaku vundzeni bya ku endlia ka minonganoko, loko kuri leswaku byi langutiwa hi lomu byi humaka kona, a byi kuceteli ku khoma vavasati hi tihanyi, kumbe ku vona vavasati va ri minchumu yo khomiwa hi tihanyi ni ku xanisiwa, ku langutela vavasati ehansi ni ku tsan'wa xiave ni xiyimo xa vona eka vaakitiko, ku tiyisa xihlawuhlawu xa rimbewu ni ku kala ka ndzinganano, ni ku tiyisisa ku tshikelela vanhu hi rimbewu ni mavonelo man'we eka hinkwavo.

X: Xana swi amukeleka loko swi te yini ku haxa mimbono leyi yi nga ni vukari eka thelevhixini?

Nawu wa Matikhomelo wu veka swilaveko swo tika hi ka nkarhi lowu swa tihanyi swi nga haxiwaka ha wona. Ku engetelela eka leswi, Pholisi yo endla Minonganoko ya SABC yi vula leswaku swivono leswi swi nga ni swa tihanyi swi fanelia ku kombiwa ntsena loko swi laveka ku endlela ku kombeta ku twisiseka ka xiyimo xa mhaka kumbe mbangu wo karhi.

Hikwalaho SABC yi ni ntirho wo kala yi nga hundzeleti muxaka wihi ni wihi wa tihanyi, kumbe ku ti tlakusa, naswona ti fanelia ti kombiwa ntsena loko swi pfuna ku hlamusela xitor, ku nyanyula ntwelavusiwanu, ku kombela ku pfuniwa, kumbe ntsena ku pima hi ku kongoma ntiyiso wa xiendleko. Kutani loko swi tirhisiwa, swikombeto swa switsundzuxo swi ni ntikelo. Xikongomelo xa SABC a hi kona ku vona leswaku tihanyi ti ta tiyiseriwa ku fika kwihi, kambe i ku vona leswaku swi ta olovisaku yini ku fikelela eka ntiyiso handle ko swi hundzeleta ni ku onha vuheri.

X: Xana Pholisi ya Vuhleri yi sirhelela mfanelo wa vanhu wa vutixiximi ni xihundla kee?

Nawu wu lerisa leswaku swihaxi swa xielekithironiki swi va ni vukheta swinene na ku va swi lemukela timhaka leti khumbhaka swihundla swa vutomi bya vanhu, ku ri karhi ku tsundzukiwa leswaku timfanelo ta xihundla swi nga endleka ti

tshikeleriwa hi ku navela loku faneleke ka vanhu. SABC yi langutela leswaku swiboho swa muxaka lowu swi endliwa ku ri karhi ku lemukiwa swa risima swa Koporasi. legitimate public interest. The SABC expects decisions of this kind to be taken with due consideration of the Corporation's values.

X: I mani loyi a tekaka xiboho xa leswaku vana va fanela ku vona ni ku twa swihi?

Vahaxi a va fanelanga ku haxa leswi swi nga lulamelangiki vana hi minkarhi leyi vana hi ntsengo wa le henhla va nga vaka va yimeriwe ku va va ri eka ntlawwa wa vayingiseri. Hambiswiritano, i ntirho wa vatswari ku vona leswaku va pfumelela vana va vona ku vona swihi, xa hina i ku vona leswaku hi landzelela swiboho swo kombeta switsundzuxo leswi kombetaka ku tshimbisa leswaku vanhu va ta kota ku teka xiymo va ri ni vutivi.

X: Ndzi twa leswaku ku sivela ni ku arisa tifilimi a swi le nawini. I ntiyiso xana naswona SABC yi endla yini hi mhaka leyi?

Vutshimbisi hilaha a byi ri xiswona khale, laha a ku langutiwa ntsena leswi swi tsakeriwaka hi ntlawwa lowutsongo, a bya ha pfumeleri hi mbangu wa Vumbiwa lerintshwa ra Afrika Dzonga. Eka nkarhi wa sweswi ku tshimbisiwa i tsongo. Ku endlela leswaku vanhu va kota ku ti hlawulela, swa antswa ku va vanhu va tsundzuxiwa hi nkarhi wa vuhami leswaku va ta kota ku tihlawulela. Hikwalaho swi fanele ku va vutihlawuleri bya vona vinyi leswi va lavaka ku langutisa swona na ku pima leswi vana va pfumeleri waka ku languta swona.

X: Hi nga tirhisa ku yini hi swivilelo swa vunyingi hi vuhami bya hina?

Swivilelo leswi humaka eka vanhu leswi fikaka eka SABC kutani swi khumbha timhaka ta pholisi, kumbe ku landzela Nawu, swi hundziseriwa eka hofisi ya Mufambisi: Ku Ladzela swa Vuhami. Loko swivilelo swo tani swi fika eka tichanele kumbe switichi, kumbe eka ndzhawulo wihi kumbe wihi un'wana, swi fanele ku hundziseriwa eka hofisi yaleyo handle ka ku hlwerisiwa. Pholisi ya SABC i ku hlamlula xivilelo xin'wana na xin'wana xo tano. Nhlamulo yi nga lulamisiwa hi mburisano kumbe yi hundziseriwa hi k'enghwetla eka mufambisi wa chanele/xitichi lexi khumbhekaka, kumbe nhloko ya Mahungu a SABC leyi faneleke.

Swa laveka leswaku mintirho yi amukela vutihlamuleri eka swivilelo leswi swi yi kongomeke.

X: Xana SABC yi lawula leswi swi nga navetisiwaka eka mitirho ya yona?

Ina, loko ku langutisiwa leswaku SABC yi landzela swinawana leswi vekiweke hi Huvo ya Afrika Dzonga ya Swipimo swa Swinavetiso (hileswaku Advertising Standards Authority of South Africa). Xiyenge xa Vuxavisi na xona xi ni matimba ya ku amukela kumbe ku tsan'wa swinavetiso leswi swi nga voniwiki swi tirhela vunyengi kumbe leswi swi Iwisanaka na Tipholisi ta Vuhleri ta SABC hi xiviri.

X: Hi swihi swiletelo swa mavonelo man'we eka hinkwavo?

Hi tshembisa ku katsa eka ku endliwa ka minonganoko ya mavonelo lama nga riki man'we eka hinkwavo hi tlhelo ra vatsoniwa, vavasati, vantima, vo antsveriwa na rimbewu ra vona, na van'wana vaAfrika Dzonga lava talaka ku tekeriwa ehansi hi swihaxi leswikulu, kumbe va kombiwa hi tindlela leti nga kombetiwa hi tindlela leti nga enetekiki kumbe ta mavonelo man'we. Pholisi ya SABC yi hi ndlela leyi landzelaka: 1. Ku komba ku xixima eka swiyenge hinkwaswo swa rixaka. 2. Ku kala vanhu va nga voniwi ntsena hi rixaka ra ndzhavuko, na ku boxa rixaka ra nghohe ya munhu ntsena loko swi fanerile eka nhlokomhaka leyi kaneriwaka 3. Ku balekela ku vulavula hi vutsoniwa loko swi nga fanelanga, hikuva swi tala ku voniwa swi komba ndzhukano kumbe ku komba ku kayivela, na ku va ku nga tirhisiwi ririm ieri nga ta nyanyisa maehleketo walawo: xik, "ku fa tindleve" kumbe "ku kala u nga twi" ku nga tirhisiwa, naswona "munhu loyi a nga tsoniwa" ematshan'weni ya "xilema" kumbe "xigono" kumbe "xigono xa miehleketo" 4. Ku tirhisa marito yo kala xihlawuhlawu xa rimbewu ku endlela leswaku ku nga khunguvanyeki munhu, kumbe ku nyika miehleketo - hi ku vuyeleta - ya leswaku mintirho yo karhi yi fambelana na rimbewu rin'we ntsena.

Vulangutisisi: Ku endliwa ka Minonganoko

- Xana leswi swi nga laha henhla swa ha fanerile, ku na laha ku nga tirhisiwaka maendlelo man'wana lama lavaka ku sirhelela kumbe ku tshimbisa swinene (kumbe switsongo)?

• Hi minkarhi yo hlaya - ku fana na loko tipholisi leti khumbhaka swa tihanyi na swa masangu & mabunyu - ntijiso hileswaku swi susiwile eka Nawu wa Afrika Dzonga wa Khomixini ya Swivilelo swa Vuhaxi. Xana leswi swa fanela ku va swi enghenisiwa eka pholisi. naswona laha swi enghenisiwaka. hi swihi leswi kumaka xiyimo xa le henhla loko ku va na kuncinca eka nawu lowu swivulwana swi humaka eka wona?

- Hikokwalaho ka yini xiyenge lexi xi lulamerile mitirho ya on-line kumbe leyi nga riki ya ntolovelot?
- Eka xiyenge lexi, ni le ka Mahungu ni Timhaka ta Sweswi, ku ni ku tiyimisela ku fikelela vuyimeri bya rimbewu - hambiswiritano. eka mittlawa lemimbirhi a ku na lowu hlamuselaka nongoti (matwisiselo) leyi naswona a yi nyiki vuleteri bya ndlela yo byi fikelela.
- Vunyngi bya xiyenge xa ku endliwa ka minonganoko byi vulavula hi ku tshimbisa - xana swa laveka leswaku ku va na ku kongomisa ko engeteleka eka leswi faneleke ku endliwa ni hi ndlela leyi swi nga endliwaka ha yona?

Tipholisi ta Sweswi: Mahungu

X: Xana GCEO u na matimba eka Mahungu na ku endliwa ka minonganoko?

Ntirho wa Muhlerinkulu ko va xiyenge xin'we xa mintirho ya vutihlamuleri leyi GCEO a nga na yona; leswi a swi fanelanga ku pfanganisiwa ni mintirho ya Tinhloko ka Rhadiyo, Thelevhixini, Mahungu, Mitlangu na Dyondzo kumbe ya Vahleri na Vafambisi va Tichanele na Switichi lava thoriweke hi SABC. Ntirho wa GCEO a hi kona ku teka swiboho swa siku na siku swa ku endliwa ka minonganoko kumbe mahungu. Hambiswiritano, Huvo ya SABC hi yona yi avaka mintirho, kutani yi veka vutihlamuleri ehenhla ka CCEO hitthelo ra mitirho hinkwayo ya mahungu na ku endliwa ka minonganoko yin'wana, ya vuhamaxi ni leyi haxiwaka eka mintirho hinkwayo ya SABC ya rhadiyo, thelevhixini, inthanete na yin'wana.

Vulangutisisi: Mahungu

- Xana leswi swi nga laha henhla (& swivulwana swin'wana) eka tipholisi swa ha fanerile. naswona hi kwihia laha swi faneleke ku va swi lulamisiwa?
- SABC yi voniwe nandzu hi mavikelo lama voyameke: xana ku na swiphemu swo karhi swa tipholisi leswi nga tirhisiwaka ku lulamisa leswi?

- Loko hi langutisane na xiyimo xa swivilelo hi ndlela leyi SABC yi tivikaka ha yona. yi ti nghenise eka ntshikelelo wa nkwegtembetano. xana Tipholisi ta Vuhleri ti nga vumbiwa hi mukhuva wihi leswaku vatirhi va kuma matimba ya ku vika hi SABC hi ku hetiseka ni hi ndlela yo lulama?

Tipholisi ta Sweswi: Ririmis

X: Xana vutiyimeseri bya SABC hi byihi hitlhelo ra vuhaxi hi tindzimi ta ximfumo hinkwato?

Vutiyimiseri lebyikulu i:

- Ku haxa minonganoko yotala leyi humeselaka erivaleni, leswi kombaka nyiko ya vutumbuluxi, ni ya xiyimo xa le henhla hi tindzimi ta ximfumo hinkwato ta 11 eka switichi hinkwaswo swa rhadiyo na thelevhixini, ni ku tirhela ku komba swilaveko swa vanhu hinkwavo va ririhi rin'wana na rin'wana eka ku endliwa ka minonganoko ya hina
- Ku hlayisa mintirho ya rhadiyo yo hambaniseka ni ku hambana hi rin'wana na rin'wana ra tindzimi ta ximfumo ta 11
- Ku nyika tindzimi ta ximfumo hikwato xiyimo xo ringanana eka mintirho ya hina ya thelevhixini
- Ku nghenisa Ririmis ra Swikoweto ra Afrika Dzonga eka vuhamaxi ku endlela leswaku minonganoko yi ta fikeleleka eka vanhu va madzingandeleve
- Ku tirhela ku nghenisa tindzimi tin'wana leti nga riki ta ximfumo leti vulavuriwaka eAfrika Dzonga, ngopfungopfu tindzimi ta Khoi, Nama na San.

X: Xana hi teke xiyimo xihi hi tindzimi leti ti nga riki ta ximfumo ni ririmis ra swikoweto?

SABC yi tiyimisele ku haxa minonganoko ya rhadiyo ya xiyimo xa le henhla hi tindzimi to kala ti ngari ta ximfumo ta laha Afrika Dzonga, ngopfungopfu tindzimi ta Khoi, Nama na San. SABC yi karhi ku andzisa nhlayo ya minonganoko leyi hundzuluxeriwaka eka ririmis ra swikoweto, ku sunguriwa hi mahungu lama hlawuriweke na timhaka ta sweswi, ni swiendleko swa nkoka swa rixaka. Matshalatshala yo hlawuleka ma karhi ku endliwa ku vona leswaku vuhundzuluxeri bya ririmis ra swikoweto byi va kona loko minonganoko yi kandziyisiwa hi nkarhi wolowo emahlweni ka vahlaleri va ntiiyiso (Live).

X: Xana swi vula yini “ku tamela hi ndzinganano” swa ririmis?

Ku tamela hi ndzinganano swi vula makhomelo yo lulama, lamanene ni ku twisiseka - hambi swi nga vuli ku ringana.

Hitthelo leri, SABC yi ni xikongomelo xa ku haxa hi tindzimi hinkwato ta ximfumo eka thelevhixini, yi ri karhi yi tiyisisa leswaku minonganoko yi fikelela eka vunyingi bya vahlaleri hilaha swi kotekaza hakona. Hi tiyimisele ku antswisa ntirho wa hina wa thelevhixini ya tiko hi ku haxela mitirho ya swifundza hi ku landza Nawu wa Vuhaxi, (lowu wu nga cincawa) endzhaku ka ku nyikiwa tilayisense ta mintirho leyti hi ICASA ni ku averiwa timali hi Palamende. Ndzingananiso wu fikeleleka hi ku hlanganisiwa ka matshalatshala yo hambana, ku katsa ntumbuluxo wa minonganoko ya ririmis rin'wana ni rin'wana hi ku hambana, minonganoko ya tindziminyingi. Hi korhokela ku lavisia matirhiselo ya tithekenoloji to kota tinhlamuselo to tsariwa ku tiyisisa leswaku minonganoko ya fikeleleka eka vanhu votala hilaha swi kotekaza hakona. Eka minkarhi yin'wana xikongomelo lexi xi fikeleriwa ku antswa hi ku haxa hi tindzimi leti yelanaka kumbe leti twisisiwaka hi vunyingi. Loko leswi swi endliya, SABC yi cincacincia ku tirhisiwa ka tindzimi hi ku siyetana eka ntlawa wa tindzimi to yelana ku endlela leswaku ku va ni ndzinganano.

X: Hi wahi malangutelo ya hina eka vuhami bya tindziminyingi?

SABC yi lemuka xiave xa minonganoko ya tindziminyingi eka ku yisa emahlweni vutivi na vutwisisi bya tinxakanxaka ta tindzimi na vutshila etikweni. Minonganoko yo tano, loko yi tirhisiwa hi nyiko ya vutumbuluxi, na yona yi fikelela vuyingiseri lebyotala. Hi ndlela leyti, SABC yi khuthaza hi ntiyiso vutumbuluxi bya minonganoko ya tindzimi tohlaya leti nga ni vuenti ku endlela leswaku yi fikelela swikongomelo swa yona swa vuhami hi tindzimi. Minonganoko ya tindziminyingi hi leyti yi katsaka tindzimi letotala swinene ta ximfumo.

X: I tindzimi tihi ta Afrika Dzonga leti tiviwaka eka tipholisi ku ri tona ti tekeriwaka ehansi ku tlula tin'wana?

XiTsonga, TshiVenda, xiSwati na xiNdebele i tindzimi leti ti tiviwaka ku va ti

tekeriwa ehansi ku tlula tin'wana, hikwalaho ku engeteleka vutihlamuleri eka mavandla yo fana na SABC ku langutisia mhaka leyi.

X: Hi swihi swivumbi leswi kumbukiwaka loko ku tekiwa swiboho hi nkarhi lowu averiwaka ririm i rin'wana ni rin'wana?

Ku vona leswaku ririm i rin'wana ni rin'wana ri averiwa nkarhi wo tani hi kwihi, SABC yi vona leswi landzelaka:

- Nhlayo ya vanhu lava vulavulaka ririm i ra lekaya eka ndzhawu ya vuhambya chanele
- Ku anama ka ririm i etikweni
- Ndlela leyi vaakitiko lava va vulavulaka tindzimi to karhi va twisisaka tindzimi tin'wana ha yona.
- Ndlela leyi ririm i tekeriwako hansi hi yona
- Ndlela leyi ririm i twisisiwaka hi yona hi MaAfrika Dzonga man'wana
- Swikumiwa leswi nga kona.

Vulangutisisi: Ririm i

- Xana leswi swi nga laha henbla (& swivulwana swin'wana) eka tipholisi swa ha fanerile, naswona hi kwihi laha swi faneleku va swi lulamisiwa?
- Vutiyimiseri byo lulamisa ku pfumala ndzinganano ka nkarhi lowu nga hundza ehandle ka ku vona leswaku maavelo ya swikumiwa ya fanele ya tekeriwa enhlokweni, a ya hundzi kwalaho: xana tipholisi ta vuhambyi ti fanele ti enghenisa vutiyimiseri byotano, kutani loko swiritano, xana swi fanele ku xopaxopiwa swi paluxa hilaha ku pfumala ka ndzinganano ka nkarhi lowu nga hundza ku nga ntshunxiwaka hakona.
- Xana SABC yi fanele ku teka xiyimo xihi hi nhluvukiso wa ririm? Xana swi lulamile ku tirhisa ririm i ro kala ri nga hlantswekanga eka minonganoko kumbe SABC yi fanele ku va musirheleri wa ririm i ro teng?
- Xana SABC yi fanele ku tiavela ntirho wo va muhlajisi wa ririm, yi ta pimisa kujini ku tengi ka ririm? Ku na tindzimi ta khume na rinwe (II) ta ximfumo eAfrika Dzonga, kutani hinkwato ta hambana, ku tirhisiva ndlela yihi ku hlawula leswaku i xindzin'wana xihi xi nga xona xo teng?

Tipholisi ta Sweswi: Swa Xikaya

X: Hi swihi swiyenge swinharhu laha swa xikaya swi pimiwaka hi ICASA?

Mimpimo yo angarhela ya swa xikaya hi chanele yin'wana na yin'wana ya

thelevhixini. Leswi swi vula leswaku phesente ya moya wa riqingho exikarhi ka minkarhi ya 05:00 na 23:00 yi fanele ku averiwa swa xikaya. Mimpimo yo angarhela yi hambanisa exikarhi ka thelevhixini ya hinkwavo na ya mabindzu

- Mimpimo ya tinxaka (genres). Mimpimo leyi yi vula leswaku loko chanele ya thelevhixini yi tirha na muxaka wo karhi wa minonganoko (ku kota ntlanga), phesente ya muxaka wolowo wa minonganoko yi fanele yi averiwa swa xikaya. Minxaka leyi yi hlamsueriwa eka swinawana3 swa ICASA kutani yi angarhela swiyenge swa ntsevu leswi landzelaka: mintlango, ku akiwa ka vutivi lebyo tolreveleka, dyondzo ya vana, swa ntiyiso ni timhaka ta sweswi. Eka yin'wana na yin'wana ya leswi, phesente ya le hansi ya laveka. Naswona mimpimo leyi yi hambanisa exikarhi ka thelevhixini ya hinkwavo ni ya mabindzu
- Mimpimo ya vuhambyo byo tiyimela. Laha ku vuriwa leswaku phesente ya mpimo hinkwavo wa swa xikaya leswi haxiwaka yi fanele ku averiwa vuhambyo byo tiyimela eka thelevhixini. Mimpimo leyi a yi hambanisi exikarhi ka mintirho ya hinkwavo ni ya mabindzu. Mimpimo hinkwayo yi hlamsueriwe/tsariwe eka swinawana leswi nga langutisisiwa hi ICASA nkarhi wun'wana na un'wana endzhaku ka malembe manharhu.

Vulangutisisi: Swa Xikaya

- Xana leswi swi nga laha henhla (& swivulwana swin'wana) eka tipholisi swa ha fanerile. naswona hi kwihhi laha swi faneleke ku va swi lulamisiwa?
- Tipholisi ti sindzisa leswaku SABC yi tumbuluxa swa Afrika: xana hi tirhisa ku yini ni mhaka leyi?
- Xana SABC yi ni vutihlamuleri eka swa xikaya ehandle ka mitirho ya layisense - loko swi ri tano. byi nga fanelu ku kombiwa eka Tipholisi ta Vuhleri?
- Halaya ekusunguleni ka tsalwa leri. mhaka ya mafambiselo lama faneleke ya nketana ya swa risima swa vundzeni ku buriwile hi yona - ku endlela leswaku ku kumiwa vuhambyo bya vurhumiwa bya hinkwavo - ku ri mhaka leyi faneleke ku kaneriwa - laha ku nga va kona ku nga lulamela ku endlwa sweswo.

Tipholisi ta Sweswi: Vuhaxi bya Vupfumeri

X: Xana moya wa riqingho wu averisiwa kuyini eka minonganoko ya vupfumeri?

Loko mintlawa ya vapfumeri yi averiwa moya wa riqingho, SABC yi tiyimisele ku ximaxa nsinya wa ndzinganano kutani yi tirhisa nsinya lowu loko yi pima nkarhi lowu averiwaka ntlawwa un'wana na un'wana. Swiave leswi swi endliwa nkarhi na nkarhi andzhaku ka malembe manharhu, endzhaku ka loko swi kaneriwile na Ntlawa wa Vuhaxi bya Vapfumeri (RPB), nakambe, ku tsundzukiwa leswi landzelaka:

- Data ya phesente ya nhlayo ya vanhu eka ntlawwa un'wana na un'wana wa vapfumeri, ku ya hi nhlayo ya vanhu leyi kumekkeke eka nkarhi wo hetelela
- Mfanelo wa leswaku ntlawwa un'wana ni un'wana lowukulu wa vupfumeri wu nghenisiwa eka minonganoko hi ndlela yo eneta, ni ku ringanelia ni hi ndlela leyi nga kongomana ni ripfumelo rero
- Mfanelo wa leswaku vupfumeri hinkwabyo byi va kona eka minonganoko ya vupfumeri
- Mfanelo wa leswaku ku va ni minonganoko yo eneta leyi katsaka vapfumeri hinkwavo
- Mfanelo wa leswaku ku lulamisiwa swa xihlawuhlawu xa nkarhi lowu nga hundza hi vuhambyi bya vupfumeri.

X: Hikokwalaho ka yini pholisi ya minonganoko ya vupfumeri yi avela Vupfumeri bya xiAfrika xiymo xo hlawuleka?

Vuhaxi bya vupfumeri byi fanela ku tirhela ku va byi twanana ni ku kongoma swa tiko, naswona byi komba ntiiyiso wa xiAfrika. Ku yisa emahlweni ku endliwa matshalatshala ya ku lulamisiwa ka ku hunisa ka swa vutshila swa xiAfrika eka swihaxi swa hinkwavo, Vupfumeri bya xiAfrika na vutshila bya xikhale swi nyikiwa xiymo xo hlawuleka.

Vulangutisisi: Vuhaxi bya Vupfumeri

- Xana leswi swi nga laha henhla (& swivulwana swin'wana) eka tipholisi swa ha fanerile, naswona hi kwahi laha swi faneleke ku va swi lulamisiwa?
- Tipholisi ta vupfumeri ti veka vulawuri bya vuheri bya minonganoko ya ku tijingisa ehandle ka SABC. Nakambe, pholisi yi pfumelela leswaku ku simekiwa Ntlawa wa Vuhaxi bya Vapfumeri, lowu nga ta vikela Huvo, wu hlamusela maavelo ya nkarhi eka mintlawa yo hambarra ya vupfumeri ni ku burisana ni mintlawa ya vapfumeri. Kambe ha vumbirhi swi komba wonge swi holova ni

vulawuri bya vuheri bya SABC kutoni mhaka leyi yi fanele ku kaneriwa.

- Mhaka ya ntikelo swinene leyi nga humelela hi tthelo ra Vuhaxi bya Vupfumeri. ku ve xivutiso le xi nge xana xi tshamisekile xijimo lexi nga tekiwa hi ntikelo wa vuhaxi bya mintlawatlawa.
- Xana swa ha fanelo ku langa vupfumeri lebyikulu. naswona ku hambana lokukulu loku nkari wuniwana ku nga kona eka vupfumeri. xik. Shi'ite & Sunni. Swa Xikhalekhale & Xipentekosta. ku fambisiwa hi ndlela yih?
- Vuhaxi lebyi hakeleriwaka byi tikombole byi ri ni ku karhata hi tthelo ra vuhaxi bya vupfumeri bya mintirho ya hinkwavo. kambe Tipholisi ta Vuhleri ta swi pfumelela - xana leswi swi tshamisekile ke?

Tipholisi ta Sweswi: Swa Dyondzo

X: Hi tihi tindhawu ta ntsevu leto anama leti SABC yi haxelaka minonganoko ya swa dyondzo eka toni?

Ku landza Nawu wa Vuhaxi, SABC yi lange swivandla swa minonganoko ya swa dyondzo leswi landzelaka:

- Nhluvukiso wa Vuhlangi Byo Tsakama •
- Vana Endyangu • Dyondzo YA Mafundza • Nhluvukiso wa Vantshwa •
- Nhluvukiso wa Lavakulu ni Swikumiwa swa Vumunhu • Dyondzo ya Hinkwavo

X: Nkoka lowu nyikiwaka swilaveko swa dyondzo hi wihi?

SABC yi tiyisisa leswaku minonganoko ya yona ya dyondzo yi langutana ni ku kala ka ndzinganano eka mintirho ya dyondzo ya minkarhi ya khale, ngopfungopfu - ni hambi ku nga ri leswi ntsena - leswi a swi hlawula rixaka, rimbewu na vutsoniwa. SABC yi hlanganisa vuhaxi bya yona bya swa tidyondzo ni swilaveko swa le henhla, yi ri karhi yi seketela ku fikelela eka dyondzo ya swikongomelo, dyondzo ya minkarhi hinkwayo, na ndzingananiso wa ntokoto wa ta dyondzo ni ta vutomi.

hambana ta mafundza ni le to kala mafundza ta vayingiseri va hina hinkwavo, ku katsa vana, vantshwa ni lavakulu. the diverse formal and informal learning needs of all our audiences, including children, youth and adults.

X: Xana pholisi ya SABC ya ku endliya ka minonganoko ya swa dyondzo yi tiyimiserile swin'wana eka tidyondzo ta mafundza kumbe to kala mafundza kumbe ha vumbirhi?

SABC yi tiyimisele ku haxa minonganoko ya dyondzo leyi kombaka nyiko ya vutumbuluxi, ni ya xiyimo xa le henhla eka mitirho ya rhadiyo na thelevhixini, leyi xikongomelo xa yona ku nga ku fikelela swilaveko swa tidyondzo leto hambana ta mafundza ni le to kala mafundza ta vayingiseri va hina hinkwavo, ku katsa vana, vantshwa ni lavakulu.

Vulangutisisi: Ku endliya ka Minonganoko ya swa Dyondzo

- Xana leswi swi nga laha henhla (& swivulwana swin'wana) eka tipholisi swa ha fanerile, naswona hi kwih i laha swi faneleke ku va swi lulamisiwa?
- Dyondzo hi xona ntsena xiyenge xa Tipholisi lexi xi nghenaka swinene eka minonganoko ya vana. Hambiswiritano xikongomelonkulu xa vuham (Reithian formulation) xa ku tsakisa ni ku tivisa mahungu. xi fikelela ni le ka vantshwa - kunenenene mpfumelelo lowu wu fanelia ku va wu fikelela eka tipholisi leti ti kongomeke minonganoko ya vana.

X: Ndzi nga kuma kwihi kopi ya Tipholisi ta Vuhleri letintshwa?

Ku va u kuma kopi ya Tipholisi ta Vuhleri letintshwa, u komberiwa ku endzela www.sabc.co.za/editorialpolicy

X: Ndzi nga kumisa ku yini mahungu hi vulangutisisi bya Tipholisi ta Vuhleri?

Ku va u kuma vuxokoxoko byin'wana rhumela xikombelo eka editorial@sabc.co.za kumbe u bela eka (011) 714 9111

X: Ndzi nga rhumela kwihi miehleketo ya mina ya Tipholisi ta Vuhleri?

You can send your submission through the following channels:

U nga rhumela miehleketo ya wena hi yin'wana ya tindlela leti landzelaka:

Email: editorial@sabc.co.za

Poso: Tipholisi ta Vuhleri (Editorial Policies)

Private Bag X1

Auckland Park

2006

2006

